

*Araştırma Makalesi / Research Article***Sağlık Coğrafyası Dersinin Coğrafya Müfredatlarındaki Yeri¹***The Place of Health Geography Course in Geography Curriculum*Güzin KANTÜRK YİĞİT ²**Geliş/Received:** 24.11.2023**Kabul/Accepted:** 15.12.2023**Öz**

Sağlık Coğrafyası fiziki, beşerî ve ekonomik coğrafya unsurlarının sağlık üzerindeki etkilerini ortaya koyması, sağlık ile ilgili yapılacak planlamalara da öneriler sunabilmesi açısından önemli bir alandır. Çalışmanın amacı Türkiye’de coğrafya ile coğrafya eğitimi veren programların müfredatlarında sağlık coğrafyasına ilişkin derslerinin durumunu ortaya koymaktır. Sağlık coğrafyasına yönelik çalışmalar yapılmış olsa da müfredatlardaki durumunu ortaya koyan bir çalışma bulunmamaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Türkiye’deki 54 coğrafyaya ilişkin programların müfredatları incelenmiştir. Bunların 18 tanesinde Sağlık Coğrafyası, 5 tanesinde Tıbbi Coğrafya, 2 tanesinde Medikal Coğrafya olmak üzere 25 programda ders bulunmaktadır. Sağlık Coğrafyası dersi 24 müfredatta seçmeli, 1 müfredatta ise zorunlu ders listesindedir. Söz konusu dersin 2. sınıf (3. yarıyıl) ile 4. sınıf (8. yarıyıl) arasında verildiği belirlenmiştir. Var olan 25 müfredatın ders içerikleri incelendiğinde ise her müfredatta içeriklerin farklı olduğu tespit edilmiştir. Coğrafya bölümlerinin 22’sinde ve Coğrafya eğitimi veren 7 programda sağlık coğrafyasına ilişkin dersin bulunmaması dikkat çekici bulgulardandır. Sonuç olarak genelde sağlık coğrafyası dersinin coğrafya bölümlerinde, seçmeli ve 2 kredilik bir ders olduğu tespit edilmiştir. Yaşanan küresel salgınlar ve hastalıklar sağlığın ve sağlıklı ortamların kıymetini bir kez daha ortaya koymuştur. Sağlık ile coğrafya arasında bağlantıyı kurabilen insanlar yetişmesi sağlıklı toplum oluşturma adına katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Sağlık coğrafyası, coğrafya müfredatı, ders

Abstract

Health Geography is an important field in terms of revealing the effects of physical, human, and economic geography elements on health and providing suggestions for health planning. The aim of the study is to reveal the status of health geography courses in the curricula of geography and geography education programs in Turkey. Although there have been studies on health geography, there is no study that reveals its status in curricula. Case study, one of the qualitative research methods, was used in the study. The curricula of 54 geography-related programs in Turkey were examined. There are courses in 25 programs, of which 18 are health geography, 5 are medical geography and 2 are medical geography. The Health

¹Bu araştırmanın bir bölümü V. UCEK 2023 Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Karabük, Türkiye.
gakanturkyigit@karabuk.edu.tr, Ocud: 0000-0001-6137-6018

Geography course is listed as an optional course in 24 programs and as a compulsory course in 1 program. It was found that this course is offered between the 2nd year (3rd semester) and the 4th year (8th semester). When analyzing the course contents of the 25 existing curricula, it was found that the contents are different in each curriculum. It is noteworthy that in 22 geography departments and 7 programs that offer geography education, there is no course on health geography. As a result, it was found that the health geography course is an elective and 2 credit courses in geography departments. Global epidemics and diseases have reaffirmed the value of health and healthy environments. Educating people who can make the connection between health and geography will contribute to the creation of a healthy society.

Key words: Health geography, geography curriculum, course

1. GİRİŞ

Coğrafya, hayatın pek çok alanı ile ilişkili olan, disiplinler arası çalışmalara da uygun bir bilim dalıdır. Beşerî coğrafyanın alt dallarından biri olan sağlık coğrafyası tıp ve coğrafya bilimlerinin ortak çalışabileceği bir alandır. Dünyada sağlık coğrafyasına ilişkin çalışmalar eskiye dayanmaktadır. M.Ö. Hipokrat insanın yaşadığı mekânın sağlığını etkileyebildiğini belirtmişti. Sonrasında İbn-i Sina da El Kanun Fi't Tıb adlı eserinde coğrafi unsurlar ve sağlık üzerine etkilerinden bahsetmiştir (Yiğit, Kantürk, 2016: 168-169). 18. ve 19. yüzyıllarda salgınların yaşandığı dönemlerde dağılım haritaları şeklinde çalışmalar yapılmıştır. Türkiye'de ise Cumhuriyetin ilk yıllarında 1922-1938 yılları arasında doktorların hazırladığı 19 yazı dizisinden oluşan Sıhhi-i İctima eserleri ilk çalışmalara örnek verilebilir. Millî mücadelenin ilk yıllarında ülkenin sağlık ve toplumsal coğrafyasına ilişkin önemli çalışmadır (Gümüştü, 1999). Sonrasında tıbbi coğrafyanın temel olarak anlatılmasına ilişkin eserler (Timor, 1996; Korkut, 1998; Kantürk Yiğit, 2011; Özey, 2015), sağlık hizmetlerine ve planlamasına katkılarına ilişkin çalışmalar (Hapçioğlu, 1987, Çelebi, 1987, Başlı, 1991, Berkman, 1992), ülke içinde bazı sahaların incelenmesi (Altın, Baloğlu, 2001, Şahin, 2001, Karakuzulu, 2004, Ekinci, 2006, Saraç, 2006, Kamışoğlu, 2008, Merey, 2008, Günay, 2008,) coğrafi bilgi sistemlerinin bu alanda kullanımı (Çukur, Gündüzoğlu, Aşkın, 2006; Günay, Saraç, 2006; Gümüş, 2006; Kantürk, 2007; Tağıl, 2007; Ölgen, 2010) gibi alanlarda eserler yayımlanmıştır. Türkiye'de daha önce sağlık coğrafyasına ilişkin çeşitli çalışmalar yapılmış olsa da coğrafya bölüm ve coğrafya eğitimi programlarında sağlık coğrafyası dersinin müfredatlardaki durumunu değerlendiren bir çalışma yapılmamıştır. Literatürdeki bu boşluğun giderilmesi için konu araştırılmaya değer bulunmuştur.

Bu çalışmanın amacı Türkiye'deki devlet üniversitelerinde yer alan coğrafya bölümleri ve coğrafya eğitimi anabilim dalı programlarında sağlık coğrafyası (sağlık ve coğrafyaya

ilişkin) derslerinin müfredatlardaki durumunu ortaya koymaktır. Çalışmada coğrafya müfredatlarında coğrafya ve sağlık ile ilişkili derslerin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Coğrafya eğitiminin amaçlarından biri, öğrencilerin coğrafi bakış açısı ile etraflarında yaşanan sorunların çözümüne katkıda bulunmalarını sağlayan coğrafi bilgi, beceri, değer ve tutumları kazanmalarına yardımcı olmaktır (Özüdoğru, 2023: 54). Sağlık ve coğrafyaya ilişkin bir dersin müfredatlarda yer alması bilinçli bireyler yetiştirilmesi açısından kıymetlidir. Sağlık ve coğrafyaya ilişkin bir dersin müfredatlarda yer alması faydalı olacaktır.

2. YÖNTEM

Çalışmanın yöntemi, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz çalışmasıdır. Betimsel analiz, belli bir konu dahilinde, bütün çalışmaların ele alınıp eğilimlerinin ve araştırma sonuçlarının tanımlayıcı bir boyutta değerlendirilmesini içermektedir (Ültay, Akyurt & Ültay, 2021: 190) İçerik analizleri; araştırılan bilginin yaygınlaştırılması ve gelecek araştırmaların, politikaların uygulamaların ve kamu algısının şekillendirilmesinde önemli bir role sahip olan araştırmalar sentezleridir. Betimsel içerik analizi; belirli bir konu üzerinde yapılan çalışmaların ele alınıp eğilimlerinin ve araştırma sonuçlarının tanımlayıcı bir boyutta değerlendirilmesini içeren sistematik çalışmalardır (Çalık & Sözbilir, 2014:34).

Çalışmanın evrenini Türkiye’de bulunan coğrafya bölümleri ve coğrafya eğitimi anabilim dalları oluşturmaktadır. Bu amaçla söz konusu coğrafya bölüm ve coğrafya anabilim dallarının müfredatlarına web sayfalarından ve ders bilgi paketlerinden ulaşılmıştır. Genel olarak “Sağlık Coğrafyası” adı altında olmakla birlikte, bazı bölümlerde “Medikal Coğrafya” veya “Tıbbi Coğrafya” adı altında verilen dersin müfredatlardaki durumu incelenmiştir. Elde edilen verilerin görselleştirilmesi için ArcGIS 10.8 programından, tablolar için Office programlarından yararlanılmıştır.

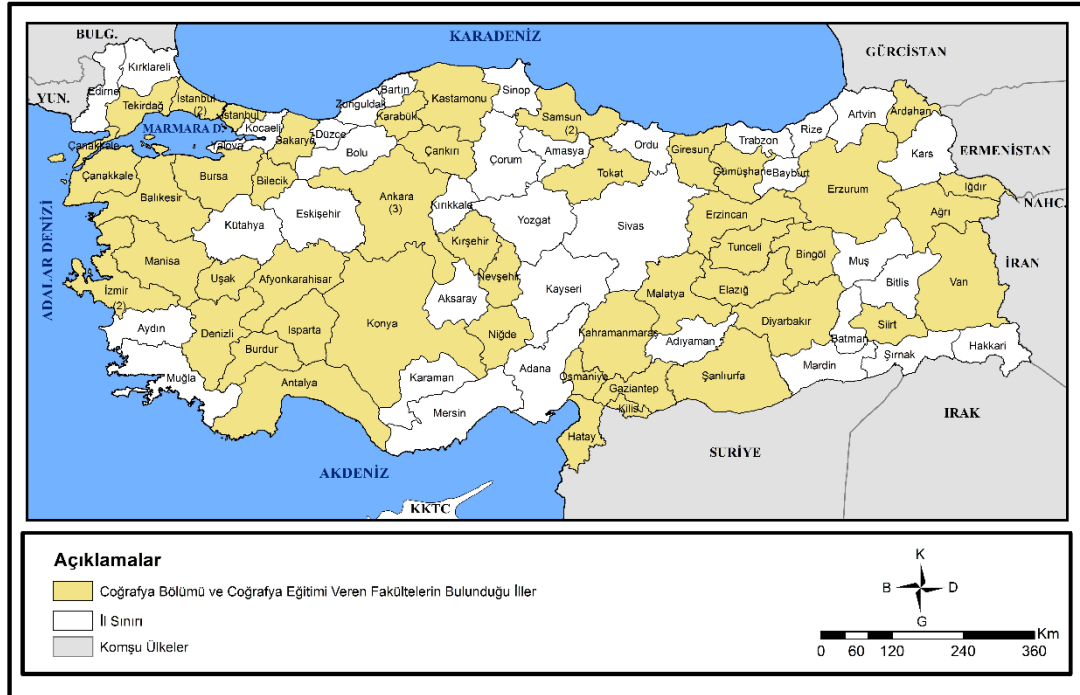
2.1. Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde ANKAD Dergisi Yayın Kurulunun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD Dergisi dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş

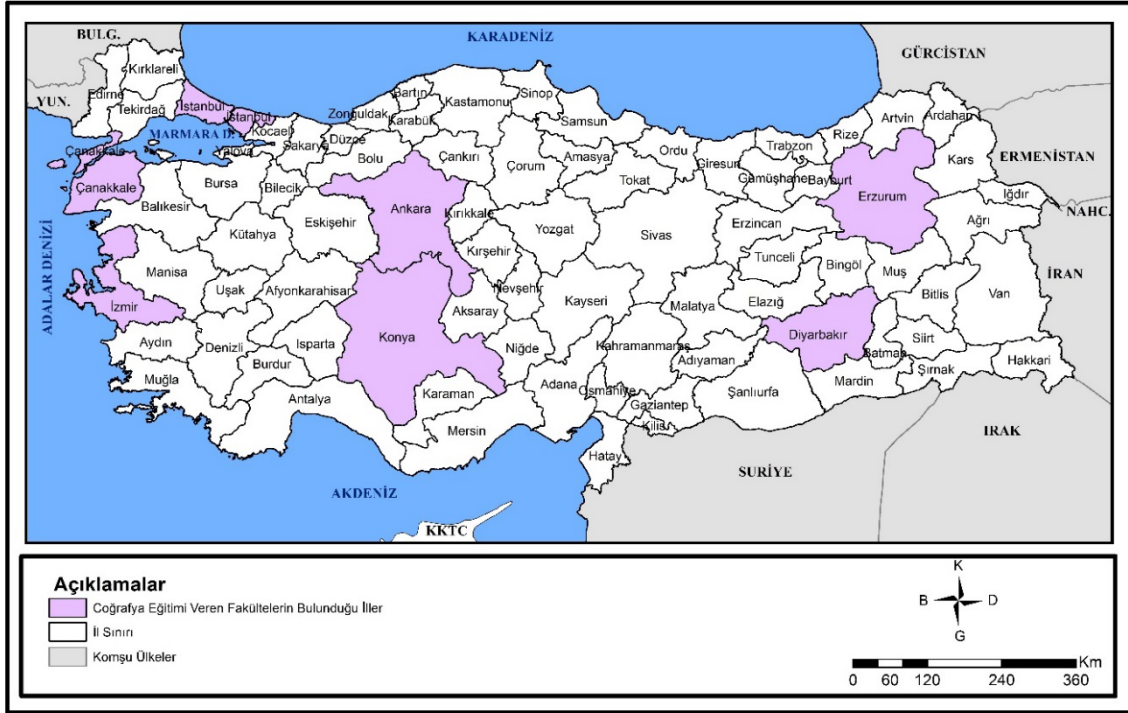
olduğunu taahhüt ederim. Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Araştırmada kamuya açık bir kaynak olan Türkiye’de bulunan coğrafya bölümleri ve coğrafya eğitimi anabilim dallarının web sayfaları ve ders bilgi paketleri taranarak *doküman analizi* tekniği kullanıldığı için etik kurul izni gerektirmemektedir.

3. BULGULAR

Türkiye’de üniversite sayısı özellikle son dönemlerde artmıştır. Yüksek Öğretim Kurumu istatistiklerine göre 129 tane devlet üniversitesi bulunmaktadır (<https://istatistik.yok.gov.tr/>). Türkiye’de Coğrafya Bölümü ve Coğrafya Eğitimi Anabilim dalına sahip olan üniversite sayısı ise 54 olarak tespit edilmiştir. Bu üniversitelerden 47 tanesinde coğrafya bölümü, 7 tanesinde coğrafya eğitimi anabilim dalı bulunmaktadır (Harita 1, 2, Tablo 1).

Harita 1. Türkiye’de Coğrafya Bölümü Bulunan Üniversitelerin Bulunduğu İller

Harita 2. Türkiye’de Coğrafya Eğitimi Veren Üniversitelerin Bulunduğu İller

Araştırmanın amacına uygun olarak Coğrafya ile ilgili eğitim veren bölüm ve anabilim dallarının müfredatları incelenmiştir. Coğrafya ve sağlığa ilişkin derslerin adlandırılmasına bakıldığında; 18 tanesinde Sağlık Coğrafyası, 5 tanesinde Tıbbi coğrafya, 2 tanesinde ise Medikal Coğrafya olarak adlandırıldığı görülmüştür. Toplam 25 üniversitede sağlık ve coğrafya ile ilgili bir ders bulunmaktadır (Harita 3, Tablo 3).

Tablo 1. Türkiye’de Coğrafya Eğitimi Veren Üniversiteler

Sağlık ve coğrafyaya ilişkin ders 24 üniversitede seçmeli ders kategorisinde, 1 üniversitede ise zorunlu ders kategorisinde yer almaktadır. Sağlık Coğrafyasının zorunlu ders kategorisinde olduğu tek program İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Coğrafya Bölümüdür (Tablo 3).

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ardahan Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Bilecik Üniversitesi, Çanakkale Üniversitesi, Harran Üniversitesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Iğdır Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi, Kırşehir Üniversitesi, Manisa Celal Üniversitesi, Munzur Üniversitesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Siirt Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi olmak üzere 22 coğrafya bölümünün müfredatında ise sağlık ve coğrafyaya ilişkin bir ders yer almamaktadır (Tablo 3).

Sağlık ve coğrafyaya ilişkin dersin verildiği sınıf düzeylerine bakıldığında 2. sınıf ile 4. sınıf arasında yer aldığı tespit edilmiştir:

2. *sınıflarda* seçmeli ders olarak yer aldığı üniversiteler; Akdeniz Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun Üniversitesi olmak üzere 7 tanedir.

3. *sınıflarda* seçmeli ders olarak yer aldığı üniversiteler; Ankara Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi olmak üzere 6 tanedir.

4. *sınıflarda* seçmeli ders olarak yer aldığı üniversiteler; Bingöl Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Gümüşhane Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi olmak üzere 12 tanedir.

Türkiye’de Coğrafya ile ilgili eğitim veren bölüm veya eğitim fakültelerinin bulunduğu 45 il yer almaktadır. Bu illerin çoğunda coğrafya ile ilgili eğitim veren tek fakülte varken; İstanbul, Çanakkale, Erzurum, Samsun illerinde 2, Ankara’da 3, İzmir’de ise 4 üniversite veya fakülte bulunmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Türkiye’de Coğrafya Bölümü ve Coğrafya Eğitimi Ana Bilimdallarının Bulunduğu Üniversitelerin İlleri ve İldeki Coğrafya Programı Olan Üniversite Sayısı

1	Afyonkarahisar	1	25	İstanbul	2
2	Ağrı	1	15	İzmir	4
4	Ankara	3	26	Kahramanmaraş	1
3	Antalya	1	27	Karabük	1
5	Ardahan	1	28	Kastamonu	1
7	Balıkesir	1	29	Kırşehir	1
8	Bilecik	1	30	Kilis	1
9	Bingöl	1	33	Konya	1
10	Burdur	1	24	Malatya	1
11	Bursa	1	31	Manisa	1
12	Çanakkale	2	34	Nevşehir	1
13	Çankırı	1	35	Niğde	1
38	Denizli	1	37	Osmaniye	1
14	Diyarbakır	1	39	Sakarya	1
17	Elâzığ	1	36	Samsun	2
16	Erzincan	1	40	Siirt	1
6	Erzurum	2	21	Şanlıurfa	1
18	Gaziantep	1	42	Tekirdağ	1
19	Giresun	1	43	Tokat	1
20	Gümüşhane	1	32	Tunceli	1
22	Hatay	1	44	Uşak	1
23	İğdır	1	45	Van	1
41	Isparta	1			

Sağlık coğrafyasına ilişkin derslerin genelde 2 kredilik dersler olduğu, Bingöl Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi ve Niğde Ömer Halisdemir Üniversitelerinde ise söz konusu derslerin 3 kredilik olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

Türkiye üniversitelerinde bulunan 22 coğrafya bölümünde ve 7 coğrafya eğitimi anabilim dalında yani toplamda 29 coğrafya programında sağlık ve coğrafyaya ilişkin bir ders bulunmamaktadır. Bu durum coğrafya programlarından mezun olanların yaklaşık yarısının böyle bir ders almadığını göstermektedir.

Sağlık hayatta belki de en önem verilmesi gereken konulardandır. Sağlıklı olmak hayatın istenilen şekilde devam etmesi için önemlidir. Sağlığı etkileyen insan-mekân ilişkisini anlamayı sağlayan, hastalıkların dağılımını görsel hale getiren, sağlık planlamaları için öneriler sunan, insanları sağlıklı olma konusunda farkındalık oluşturan sağlık coğrafyası/tıbbi coğrafya veya medikal coğrafya adında bir dersin müfredatlarda yer alması yararlı olacaktır. Böyle bir derse en azından seçmeli dersler grubunda yer verilmesi, dersi alıp bu konuda bilgi sahibi olacak kişi sayısını arttıracaktır.

Coğrafya eğitimi veren eğitim fakültelerinin hiçbirinde sağlık coğrafyası dersinin bulunmaması dikkat çekici bulgulardan biri olmuştur. Özellikle gelecek nesillerin mimarları olan öğretmenlerin yetiştiği eğitim fakültelerinin coğrafya eğitimi müfredatlarında sağlık coğrafyasına ilişkin bir dersin yer alması bireylerin dolayısıyla da toplumların da sağlıklı olması için katkı sağlayacaktır.

Tablo 3. Sağlık ve Coğrafyaya İlişkin Bir Dersin Bulunduğu Üniversitelerde Durum

S.No	ÜNİVERSİTE ADI	DERS ADI	SINIF	YARI YIL	KREDİ	KATEGORİ
1	AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
2	AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
3	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	2	4	2	Seçmeli
4	ANKARA ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	3	5	2	Seçmeli
5	ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
6	ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
7	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ (EDEBİYAT)	-	-	-	-	-
8	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
9	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
10	BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
11	BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	4	8	3	Seçmeli
12	BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ	Tıbbi Coğ.	4	8	2	Seçmeli
13	BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	4	7	2	Seçmeli
14	ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
15	ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ	Tıbbi Coğ.	3	6	2	Seçmeli
16	DİCLE ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
17	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
18	EGE ÜNİVERSİTESİ (İZMİR)	Medikal Coğ.	4	7	2	Seçmeli
19	ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	4	8	2	Seçmeli
20	FIRAT ÜNİVERSİTESİ	Tıbbi Coğ.	2	3	2	Seçmeli
21	GAZİ ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
22	GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	2	3	3	Seçmeli
23	GİRESUN ÜNİVERSİTESİ	Tıbbi Coğ.	4	7	2	Seçmeli
24	GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	4	7	2	Seçmeli
25	HARRAN ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
26	HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
27	İĞDIR ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
28	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-

29	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
30	İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ	--	-	-	-	-
31	İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	2	4	2	Zorunlu
32	KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	3	6	2	Seçmeli
33	KARABÜK ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	3	6	2	Seçmeli
34	KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	4	7	2	Seçmeli
35	KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
36	KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	4	7	2	Seçmeli
37	MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
38	MARMARA ÜNİVERSİTESİ (EDB)	Sağlık Coğ.	4	7	2	Seçmeli
39	MARMARA ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
40	MUNZUR ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
41	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
42	NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ	Medikal Coğ.	2	4	2	Seçmeli
43	NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ	Tıbbi Coğ.	4	7	3	Seçmeli
44	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	2	3	2	Seçmeli
45	OSMANIYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
46	PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
47	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	Tıbbi Coğ.	3	5	2	Seçmeli
48	SAMSUN ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	2	4	2	Seçmeli
49	SİİRT ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
50	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
51	TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-
52	TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	4	7	2	Seçmeli
53	UŞAK ÜNİVERSİTESİ	Sağlık Coğ.	3	6	2	Seçmeli
54	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	-	-	-	-	-

Sağlık ve coğrafyaya ilişkin derslerin yer aldığı 25 müfredatın ders içerikleri incelendiğinde ise her birinin farklı içerik ve konu dağılımına sahip oldukları tespit edilmiştir. 25 müfredatın bu çalışma içinde yer verilmesinden ziyade ayrı bir çalışmada ele alınmasının daha iyi olabileceği düşünülmüştür.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Sağlık coğrafyası insanın yaşadığı coğrafi ortam ile sağlığının arasında önemli ilişkiler kurabileceği, hastalıkların dağılımını inceleyebileceği, sağlık hizmetleri ve planlaması ile ilgili önerilerin sunulabileceği, yaşama uygulanabilecek önemli bir derstir.

Bu çalışma sonucunda;

- Türkiye’de sağlık ve coğrafyaya ilişkin bir dersi olan program sayısının 25 olarak tespit edilmiştir.
- Sağlık coğrafyasına ilişkin bir derse sahip olmayan program sayısının ise 22 olduğu tespit edilmiştir.
- Sağlık coğrafyasına ilişkin ders genelde coğrafya programlarında seçmeli ve 2 kredilik bir ders olarak yer almaktadır.
- Ders genel olarak müfredatlarda 3. veya 4. sınıf seçmeli ders grubunda müfredatlarda yer almaktadır.

Yaşanan hastalıklar, küresel salgınlar sağlığın ve sağlıklı olmanın kıymetini bir kez daha ortaya koymuştur. Bu bağlamda doğal ve beşerî ortam ile sağlık arasındaki ilişkileri algılayabilen insanların yetişmesi önemlidir. Sağlıklı birey, dolayısıyla sağlıklı toplum oluşmasında sağlık coğrafyası dersinin katkısı olacağı düşünülmektedir. Bu yüzden sağlık coğrafyası dersinin coğrafya eğitimi dâhil tüm programlarda zorunlu veya seçmeli ders olarak müfredatlarda yer alması sağlıklı birey ve toplumlar yetişmesi için değerlidir.

KAYNAKÇA

- Altın, B. & Baloğlu, N. (2001), Tıbbi coğrafya açısından çevre koşullarının değerlendirilmesi üzerine örnek bir çalışma: Köşkönü, Kiledere, Elmalı (Niğde), *Türk Coğrafya Dergisi*, 36, 145-160.
- Başlı, İ.A. (1991). *Ankara’da sağlık hizmetlerine coğrafi bir yaklaşım*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beşerî ve İktisadi Coğrafya Ana Bilim Dalı.
- Berkman, A.G. (1991). *Location of health facilities and geography of health in Ankara*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E, Akgün, Ö.E, Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2021) *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*, 30. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Çalık, M. & Sözbilir, M. (2014), İçerik analizinin parametreleri, *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38.
- Çelebi, A.N. (1987). *İstanbul’da sağlık hizmetlerine coğrafi bir yaklaşım*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beşerî ve İktisadi Coğrafya Ana Bilim Dalı.
- Çukur, H., Gündüzoğlu, G. & Aşkın, Y. (2006), *İzmir-Buca’da morfo-klimatik özelliklerin sıcaklık terselmesi ve insan sağlığı üzerine etkilerinin CBS ile sorgulanması*, 4. Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri, 13-16 Eylül, İstanbul.
- Ekinci, İ. (2006), Basra’nın tıbbi coğrafyası hakkında bazı bilgiler, *Fırat Üniversitesi, Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*, IV(2), 152-179.

- Gümüşçü, O. (1999), Milli mücadele dönemi Türkiye coğrafyası için bilinmeyen bir kaynak: “Türkiye’nin Sıhh-i İçtimai Coğrafyası”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 15(45), 939-968.
- Günay, S. (2008). *Bir sağlık coğrafyası araştırması Türkiye ölüm oranları atlası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Günay, S. & Saraç, İ. (2006). Sağlık coğrafyasında CBS kullanımı: Samsun sağlık ocakları örneği. 4. Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri. İstanbul
- Hapçıoğlu, B. (1987). *Ülkelerin sağlık planlamasında tıbbi coğrafyanın yeri*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi], İstanbul Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı.
- Kamışoğlu, S. (2008). *Yatağan ve çevresinde morfo-klimatik özelliklerin ortam-insan sağlığı ilişkisi ve çevre eğitimi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Coğrafya Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı.
- Kantürk Yiğit, G. (2011). Türkiye’de sağlık coğrafyası çalışmaları üzerine bir değerlendirme. *E-Journal of New World Sciences Academy, Nature Sciences*, Article Number: 4A0035, 6(1), 30-41.
- Kantürk, G. (2007). “Using GIS technology to analyse tuberculosis incidence in İzmir”, International Symposium on Geography, Environment and Culture in the Mediterranean Region, 5-8 June, Kemer, Antalya, Turkey,
- Karakuzulu, Z. (2004). “Gümüşhane ilinin sağlık coğrafyası”. (Ed.: A. Durmuş), Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) Gümüşhane ve Yöresinin Kalkınması Sempozyumu (23-25 Ekim 2002) *Bildiriler Kitabı*, (2), 798-807.
- Korkut, C. (1998). *Tıbbi coğrafyaya giriş*. Tepekule Kitaplığı, İzmir: Hürefe Matbaası.
- Merey, K. (2008). *Türkiye’de sağlık coğrafyası bakımından kadınlarda görülen beş kanser türünün ilçe bazında dağılımı ve coğrafi ortam ile ilişkisinin belirlenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya (Türkiye Coğrafyası) Anabilim Dalı.
- Ölgen, M.K. (2010). “Tıbbi coğrafya tanımı, içeriği ve coğrafi teknolojilerle ilişkisi”. (Ed.: G.Gökçay), *Dr. Eren Akçiçek’e Armağan*, Egetan Basın Yayım Tanıtım Ltd. Şti., 143-164.
- Özey, R. (2015). *Sağlık coğrafyası*. Aktif Yayınevi
- Özüdoğru, Yiğit, H. (2023), Coğrafya öğretmenlerinin coğrafi sorgulama çalışmaları ve yaşadıkları sorunlar, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, HEFAD Özel Sayı, (Nisan2023), 53-72.
- Saraç, İ. (2007). *Samsun sağlık ocakları planlamasına mekânsal yaklaşım*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ondokuzmayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı.
- Şahin, K. (2001), Samsun ilinde bazı hastalıkların mevsimlere bağlı görülme sıklığı, *Türk Coğrafya Dergisi*, 37, 13-1156.
- Tağıl, Ş. (2007), Balıkesir’de hava kirliliğinin solunum yolu hastalıklarının mekânsal dağılışı üzerine etkisini anlamada jeo-istatistik teknikler, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 5(1), 37-56.
- Timor, A.N. (1996). Tıbbi coğrafya: kapsamı ve amacı. *Coğrafya Dergisi*, (4), 303-319.

Ültay, E., Akyurt, H. & Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 188-201.

Yiğit Kantürk, G. (2016), *Türk kültüründe coğrafya II*, Pegem Akademi.

<http://cog.itbf.marmara.edu.tr/lisans-programi/mufredat>
<http://cografya.fef.comu.edu.tr/viewer>
<http://fened-c.web.nku.edu.tr/gecmiskataloglar.php?bid=502&aid=89>
http://itbf.kilis.edu.tr/cografyacv/2023_2024_Katalog.pdf
<http://katalog.mcbu.edu.tr/Site/CourceStructure.aspx?ProgramID=1696&lang=1>
<http://www.dctf.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/67/2018/07/cografya-2018-19.pdf>
https://admin.inonu.edu.tr/servlet/application/ModuleContent/4380/07-01-2021_011528535.pdf
<https://bbs.karatekin.edu.tr/derskatalog.aspx?bkod=05&fkod=06>
https://bef.deu.edu.tr/cog/?page_id=736
<https://birimler.atauni.edu.tr/cografya/wp-content/uploads/sites/93/2020/07/GetFile.pdf>
<https://cb.firat.edu.tr/page/3891>
<https://cog-itbf.omu.edu.tr/tr/programlar/lisans-programi>
<https://cografya.aku.edu.tr/2021/06/17/ders-mufredati/>
https://cografya.ardahan.edu.tr/Files/ckFiles/cografya-ardahan-edu-tr/ders_plan%C4%B1.pdf
<https://cografya.bakircay.edu.tr/Sayfalar/1076/mufredat>
<https://cografya.gumushane.edu.tr/tr/sayfa/%C3%B6%C4%9Frenci/lisans-ders-program%C4%B1/lisans-ders-program%C4%B1/>
<https://cografya.nevsehir.edu.tr/tr/4-yillik-lisans-programi>
https://cografya.sakarya.edu.tr/tr/5836/ebs_bolum_lisans
<https://cografya.samsun.edu.tr/lisans-programi/>
<https://cografya.siirt.edu.tr/detay/ders-plani/522830337.html>
<https://cografya.usak.edu.tr/menu/9074>
<https://ebp.ege.edu.tr/DereceProgramlari/Detay/1/102/2697/932001>
<https://ebs.bilecik.edu.tr/Program/DersPlani?BolumNo=195>
<https://ebs.istanbul.edu.tr/home/dersprogram/?id=1097&yil=2023>
<https://ebs.pusula.pau.edu.tr/BilgiGoster/Program.aspx?lng=1&dzy=3&br=18&bl=35&pr=546>
<https://edebiyat.karabuk.edu.tr/yuklenen/dosyalar/126619201742532.pdf>
<https://eskisite.igdir.edu.tr/Addons/Resmi/uploads/files/guncel-mufredat.pdf>
[https://hacibayram.edu.tr/api/files/1/Hac%C4%B1bayram%20AHBV/cografya\(tr-TR\)/AHBV%20COGRAFYA%20BOLUMU%20LISANS%20PROGRAMI.pdf](https://hacibayram.edu.tr/api/files/1/Hac%C4%B1bayram%20AHBV/cografya(tr-TR)/AHBV%20COGRAFYA%20BOLUMU%20LISANS%20PROGRAMI.pdf)
<https://istatistik.yok.gov.tr/>
<https://itbf.kastamonu.edu.tr/images/2020/bolumler/cografya/ders-icerikleri/COGRAFYA-DERS-ICERIKLERI.pdf>
<https://meobs.marmara.edu.tr/ProgramTanitim/aturturk-egitim-fakultesi/lisans-4-yillik-turkce-1061-6-0>
<https://obs.ahievran.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=21&curSunit=6159#>
https://obs.akdeniz.edu.tr/oibs/ogrsis/mufredat_dersleri.aspx
[https://obs.atauni.edu.tr/moduller/dbp/eobs/birimDetay/1121/Co%C4%9Frafya%20%C3%96%C4%9Fretmenli%C4%9Fi%20Program%C4%B1%20\(1121\)?](https://obs.atauni.edu.tr/moduller/dbp/eobs/birimDetay/1121/Co%C4%9Frafya%20%C3%96%C4%9Fretmenli%C4%9Fi%20Program%C4%B1%20(1121)?)
<https://obs.balikesir.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=01&curSunit=4958#>
<https://obs.bingol.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=01&curSunit=1361#>
<https://obs.dicle.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=7&curSunit=2265#>
<https://obs.ebyu.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=19&curSunit=337>

<https://obs.gazi.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=05&curSunit=52525876#>
<https://obs.gop.edu.tr/oibs//bologna/progCourses.aspx?lang=tr&curSunit=2001241>
<https://obs.gsu.edu.tr/oibs/bologna/progCourses.aspx?lang=tr&curSunit=2001241>
<https://obs.ksu.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=5&curSunit=506#>
<https://obs.mku.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=12&curSunit=1828#>
<https://sis.sdu.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=13&curSunit=1308#>
<https://ubs.giresun.edu.tr/ogrenci/ebp/organizasyon.aspx?kultur=tr-TR&Mod=1&ustbirim=2&birim=8&altbirim=-1&program=1131&organizasyonId=23&mufredatTurId=932001>
<https://ubs.ikc.edu.tr/AIS/OutcomeBasedLearning/Home/Index?id=SUjyL8U3X8IglBIDeETRHg!xGGx!!xGGx!&culture=tr-TR>
<https://ubys.comu.edu.tr/AIS/OutcomeBasedLearning/Home/Index?id=q6C68UGcbO7vYiDfm!xBBx!UfsQ!xGGx!!xGGx!&culture=tr-TR>
https://uludag.edu.tr/dosyalar/cografya/2023-2024/G%C3%BCz%20D%C3%B6nem/Ders%20Planlari/2023_2024_egitim_ogretim_yili_ders_planlari.pdf
<https://web.harran.edu.tr/cografya/tr/ogrenci-bologna/cografya-bolumu-bologna-formlari/>
<https://www.agri.edu.tr/upload/fenedebiyatfakultesidetay256/Lisans%20Programlar%C4%B1/fecografya-lisansprog.pdf>
<https://www.erbakan.edu.tr/sosyalbilimlerveturkce/sayfa/4000316/cografya-egitimi-anabilimdali-dersleri>
https://www.gantep.edu.tr/en/ab/dersler.php?bolum=&bolum_id=20255967
<https://www.munzur.edu.tr/birimler/akademik/fakulteler/edebiyat/bolumler/cografya/Pages/belgeler.aspx>
<https://www.ohu.edu.tr/fenedebiyatfakultesi/cografya/dersplani>
<https://www.osmaniye.edu.tr/birimdetay-cografya-41951>
[https://www.yyu.edu.tr/images/files/Cografya\(20\).pdf](https://www.yyu.edu.tr/images/files/Cografya(20).pdf)
<https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10036>

Research Article

Sağlık Coğrafyası Dersinin Coğrafya Müfredatlarındaki Yeri

The Place of Health Geography Course in Geography Curriculum

Güzin KANTÜRK YİĞİT

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Geography is a science that is related to many areas of life and lends itself to interdisciplinary study. Health geography, one of the sub-branches of human geography, is an area where medical and geographical sciences can work together. Studies on health geography in the world date back to Hippocrates. Ibn Sina also mentioned geographical elements and their effects on health in his work *El Kanun Fi't Tıb*. In the 18th and 19th centuries, studies were conducted in the form of distribution maps during periods of epidemics. In Turkey, *Sıhhi-i İctima*, a series of 19 articles prepared by doctors between 1922 and 1938 in the early years of the Republic, can be given as an example of the first studies. This was followed by works on the basic explanation of medical geography, studies on its contribution to health services and planning, examination of some areas in the country, and the use of geographical information systems in this field were published. Although various studies on health geography have been conducted in Turkey, no study has been conducted to evaluate the status of the health geography course in the curricula of geography departments and geography education programs. In order to fill this gap in the literature, the subject was deemed worthy of research.

Health Geography is an important field in terms of revealing the effects of physical, human and economic geography elements on health and providing suggestions for health planning. The aim of the study is to reveal the status of health geography courses in the curricula of geography and geography education programs in Turkey. Although there have been studies on health geography, there is no study that reveals its status in curricula. Case study, one of the qualitative research methods, was used in the study. The population of the study consists of geography departments and geography education departments in Turkey. For this purpose, the curricula of these geography departments and geography departments were accessed from their web pages and course information packages. ArcGIS 10.8 program was used for visualization of the data obtained and Office programs were used for tables. According to the statistics of the Council of Higher Education, there are 129 state universities. There are 47 geography departments and 7 geography education departments in these universities. The curricula of 54 geography-related programs in Turkey were studied. There are courses in 25 programs, of which 18 are health geography, 5 are medical geography and 2 are medical geography. The Health Geography course is listed as elective in 24 curricula and compulsory in 1 curriculum. It was determined that

this course is offered between 2nd grade (3rd semester) and 4th grade (8th semester). It is listed as a 2nd year elective course in 7 university programs, as a 3rd year elective course in 6 university programs, and as a 4th year elective course in 12 university programs. When the course contents of the existing 25 curricula were examined, it was determined that the contents were different in each curriculum. It is one of the remarkable findings that there is no course on health geography in 22 of the geography departments and 7 programs providing geography education. As a result, in general, the health geography course is an elective and 2-credit course in geography departments, and it is included as a 3-credit course in the geography program of only 3 universities. There is no course on health and geography in 22 geography departments and 7 geography education departments, in total 29 geography programs in Turkish universities. Global epidemics and diseases have once again revealed the value of health and healthy environments. Raising people who can establish the connection between health and geography will contribute to creating a healthy society. Being healthy is important for life to continue as desired. It would be useful to include a course called health geography/medical geography or medical geography in the curriculum that provides an understanding of the human-space relationship that affects health, visualizes the distribution of diseases, offers suggestions for health planning, and raises awareness about being healthy. Including such a course at least in the group of elective courses will increase the number of people who will take the course and gain knowledge on this subject. The fact that there is no health geography course in any of the faculties of education that provide geography education is one of the striking findings. The inclusion of a course on health geography in the geography education curricula of faculties of education, where teachers, who are the architects of future generations, are trained, will contribute to the health of individuals and thus societies.

Conclusion

Health geography is an important course that can be applied to life, where people can make important connections between the geographical environment in which they live and their health, examine the distribution of diseases, and offer suggestions on health services and planning. It would be useful to include a course on health and geography in the curriculum. Therefore, the inclusion of the health geography course in the curricula as a compulsory or elective course in all programs, including geography education, will contribute to the development of healthy individuals and societies. The inclusion of a course on health and geography in the curriculum is also valuable in terms of raising conscious individuals.